

Πρόωρη σχολική εγκατάλειψη και μαθητές με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Τελική συνοπτική έκθεση

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

ΠΡΟΩΡΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ Η/ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Τελική συνοπτική έκθεση

Ο Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση (ο Φορέας) είναι ένας ανεξάρτητος και αυτοδιοικούμενος οργανισμός. Ο Φορέας συγχρηματοδοτείται από τα Υπουργεία Παιδείας των χωρών μελών του και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ επίσης υποστηρίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Με συγχρηματοδότηση από το πρόγραμμα «Erasmus+» της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραγωγή της παρούσας έκδοσης δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντανάκλα τις απόψεις μόνον των δημιουργών, και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει ουδεμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που εμπεριέχονται σε αυτή.

Οι απόψεις που εκφράζονται από οποιοδήποτε πρόσωπο στο παρόν έγγραφο δεν αντανάκλουν απαραίτητα τις επίσημες απόψεις του Φορέα, των χωρών μελών του ή της Επιτροπής.

Συντάκτης: Garry Squires

Η αξιοποίηση αποσπασμάτων του εγγράφου επιτρέπεται, υπό την προϋπόθεση ότι γίνεται σαφής αναφορά της πηγής. Η παρούσα έκθεση πρέπει να αναφέρεται ως εξής: Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση, 2017. *Πρόωρη σχολική εγκατάλειψη και μαθητές με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες: Τελική συνοπτική έκθεση.* (G. Squires, συντ.). Odense, Δανία

Με στόχο τη μεγαλύτερη προσβασιμότητα, η παρούσα έκθεση είναι διαθέσιμη σε 25 γλώσσες και σε προσβάσιμη ηλεκτρονική μορφή στον δικτυακό τόπο του Φορέα: www.european-agency.org

Αυτή είναι η μετάφραση του πρωτότυπου κειμένου στα αγγλικά. Σε περίπτωση αμφιβολιών σχετικά με την ακρίβεια των πληροφοριών στη μετάφραση, ανατρέξτε στο πρωτότυπο αγγλικό κείμενο.

ISBN: 978-87-7110-668-8 (Ηλεκτρονική μορφή)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2017

Γραμματεία
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Τηλ: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Γραφείο Βρυξελλών
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Τηλ: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΙΣΤΟΡΙΚΟ	6
ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ	6
Καθορισμός και σύγκριση της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης ως αποτέλεσμα	6
Η μοντελοποίηση της ΠΣΕ ως διαδικασίας που περιλαμβάνει ένα σύνθετο σύνολο αλληλεπιδρυσών δυνάμεων	9
Συστήματα παρακολούθησης και έγκαιρης προειδοποίησης	13
ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ	15
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	18

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πρόωρη σχολική εγκατάλειψη (ΠΣΕ) ορίζεται ευρέως ως το φαινόμενο εγκατάλειψης από τους νέους της επίσημης εκπαίδευσης πριν ολοκληρώσουν την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έχει θέσει ως στόχο τη μείωση της ΠΣΕ κατά 10% σε όλα τα κράτη μέλη έως το 2020.

Μεταξύ 2015 και 2016, ο Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση (ο Φορέας) υλοποίησε ένα πρόγραμμα για την πρόωρη σχολική εγκατάλειψη. Το πρώτο μέρος του προγράμματος περιελάμβανε ανασκόπηση της βιβλιογραφίας για την διερεύνηση της έρευνας που έχει διεξαχθεί από ομοτίμους στην Ευρώπη. Διαπιστώθηκε ότι η βιβλιογραφία σχετικά με την έρευνα στην Ευρώπη ήταν σπάνια. Ελήφθη η απόφαση να συμπεριληφθεί βιβλιογραφία από όλο τον κόσμο, κυρίως από τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Αυστραλία, όπου η ΠΣΕ έχει πιο μακρά πολιτική ιστορία και έχει αποτελέσει ζήτημα ανησυχίας. Η βιβλιογραφία που συνδέει την ΠΣΕ με τους μαθητές με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες δεν έχει αναπτυχθεί σε επαρκή βαθμό. Εντούτοις, είναι σαφές ότι οι μαθητές με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένοι στον κίνδυνο της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην παραγωγή της πρώτης έκθεσης για το πρόγραμμα, η οποία περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιήθηκε η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και τα κύρια ευρήματα (Ευρωπαϊκός Φορέας, 2016).

Το δεύτερο μέρος του προγράμματος περιελάμβανε τη σύγκριση της πολιτικής της ΕΕ με την καθιερωμένη βιβλιογραφία. Η δεύτερη έκθεση εξέτασε τον βαθμό στον οποίο οι πολιτικές της ΕΕ αντικατοπτρίζουν τα στοιχεία που απαντώνται στη βιβλιογραφία (Ευρωπαϊκός Φορέας, 2017). Η έκθεση κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η πολιτική ευθυγραμμίζεται ευρέως με τα πορίσματα της έρευνας.

Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και ο τρόπος με τον οποίο αντικατοπτρίζεται στην πολιτική οδήγησε σε έναν συνδυασμό των δύο προσεγγίσεων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη ενός μοντέλου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλα τα κράτη μέλη για να γίνει κατανοητό τι συμβαίνει σε κάθε ένα. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί τοπικά για να βοηθήσει τους φορείς λήψης αποφάσεων να εξασφαλίσουν τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων και να αναπτύξουν πολιτικές για τη μείωση της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης. Η προσέγγιση αυτή αντιμετωπίζει τις αποκλίσεις στους ορισμούς της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης και των μαθητών με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Παρέχει επίσης τη δυνατότητα μεταφοράς των ερευνητικών πορισμάτων που μπορεί να αφορούν τη συγκεκριμένη τοποθεσία στην οποία διεξήχθη η έρευνα.

Η παρούσα τελική συνοπτική έκθεση περιγράφει τα βασικά τεκμήρια και τις βασικές ιδέες. Παρουσιάζει εκ νέου το μοντέλο νοοτροπίας για την ΠΣΕ που έχει εξελιχθεί από τις δύο πρώτες εκθέσεις, καθώς και τις κύριες συστάσεις για τους διαμορφωτές της πολιτικής.¹

¹ Για λόγους συντομίας, η παρούσα συνοπτική έκθεση δεν περιλαμβάνει αναφορές στην υποκείμενη βιβλιογραφία, καθώς αυτές είναι εκτενείς. Οι δύο αρχικές εκθέσεις περιέχουν έναν πλήρη κατάλογο της βιβλιογραφίας και των εγγράφων πολιτικής (Ευρωπαϊκός Φορέας, 2016· 2017).

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Υπάρχει συμφωνία ως προς το ότι η ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι ύψιστης σημασίας για τις ατομικές ευκαιρίες ζωής, την ευημερία, την υγεία, την απασχόληση και τη μείωση του κινδύνου κοινωνικού αποκλεισμού. Τα ποσοστά ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ποικίλλουν μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, ενώ τα ποσοστά της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης το 2014 κυμαίνονταν από 4,4% έως 21,9%. Η μείωση της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης έχει αναγνωριστεί ως προτεραιότητα για ανάληψη δράσης, με στόχο τη μείωσή της σε ποσοστό 10% σε όλα τα κράτη μέλη μέχρι το 2020. Υπάρχουν κάποια στοιχεία προόδου ως προς τον στόχο αυτό, με τη μέση τιμή να παρουσιάζει μείωση από 14,3% το 2009 σε 11,1% το 2015. Οι μαθητές με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες θεωρούνται ευάλωτοι στην ΠΣΕ και αυτό παρουσιάζει πρόσθετες προκλήσεις για τα κράτη μέλη. Η ανταπόκριση στους μαθητές με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και η βελτίωση των ποσοστών τους όσον αφορά την ολοκλήρωση της σχολικής εκπαίδευσης συνάδει με τον ευρύτερο στόχο της UNESCO για την βιώσιμη ανάπτυξη στην εκπαίδευση (SDG 4) έως το 2030.

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Το πρόγραμμα χρησιμοποίησε την υπάρχουσα βιβλιογραφία στον τομέα της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης και τη συνέκρινε με τα έγγραφα πολιτικής της ΕΕ για να διερευνήσει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι διαμορφωτές της πολιτικής όσον αφορά την ανάπτυξη δράσεων για τη μείωση της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης. Από τα πορίσματα προκύπτουν τα εξής:

- δυσκολίες όσον αφορά τη συμφωνία και την εφαρμογή κοινών ορισμών·
- η ανάγκη να θεωρηθεί η ΠΣΕ ως σύνολο διαδικασιών που διακρίνουν τη ζωή ενός μαθητή, παρά ως αποτέλεσμα·
- διάφορες υποομάδες μαθητών μπορεί να εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και κάθε μία από αυτές υπόκειται σε διαφορετικούς κινδύνους και προστατευτικούς παράγοντες·
- οι δράσεις που διατυπώνονται στην πολιτική χωρίζονται σε εκείνες που εστιάζονται στην πρόληψη, την παρέμβαση ή την αντιστάθμιση·
- οι δράσεις πρέπει να εστιάζονται σε διαφορετικά επίπεδα και σε αυτά περιλαμβάνονται η εστίαση στη σχολική βελτίωση, η εστίαση στην εμπλοκή και την κινητοποίηση των μαθητών, καθώς και η εστίαση στις ευρύτερες κοινωνικές πτυχές της ζωής των μαθητών.

Τα πορίσματα χρησιμοποιήθηκαν για την ανάπτυξη ενός μοντέλου για την πληροφόρηση με σκοπό τη λήψη αποφάσεων σε επίπεδο ΕΕ, σε εθνικό επίπεδο και σε τοπικό επίπεδο.

Καθορισμός και σύγκριση της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης ως αποτέλεσμα

Η μέτρηση και η σύγκριση της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης μεταξύ των κρατών μελών ενέχει προκλήσεις. Σε κάθε χώρα διαφέρουν οι ηλικίες στις οποίες οι νέοι

μπορούν νόμιμα να εγκαταλείψουν την επίσημη εκπαίδευση, οι οποίες κυμαίνονται από 14 έως 18 ετών. Οι Estêvão και Álvares (2014) κάνουν διάκριση μεταξύ των τυπικών και των λειτουργικών ορισμών. Οι πρώτοι βασίζονται στη νόμιμη ηλικία αποφοίτησης από το σχολείο, ενώ οι δεύτεροι είναι εκείνοι όπου η ΠΣΕ αναφέρεται στην εγκατάλειψη του σχολείου χωρίς επαρκείς δεξιότητες και προσόντα για την επιτυχή είσοδο στην αγορά εργασίας, ανεξάρτητα από την ηλικία που είχαν όταν το εγκατέλειψαν. Αυτό παρέχει διαφορετικές δυνατότητες μέτρησης της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης:

- Όσοι εγκαταλείπουν το σχολείο προτού αυτό τους επιτραπεί από τον νόμο σε συγκεκριμένα κράτη μέλη
- Όσοι εγκαταλείπουν το σχολείο χωρίς επαρκή προσόντα για τη μετάβαση στην απασχόληση
- Όσοι παραμένουν στο σχολείο μέχρι να φθάσουν στην ηλικία αποφοίτησης από το σχολείο, αλλά εξακολουθούν να μην διαθέτουν επαρκή προσόντα.

Με την πρώτη ματιά, οι μαθητές με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες φαίνεται να είναι ιδιαίτερα επιρρεπείς στο να εγκαταλείψουν το σχολείο χωρίς επαρκή προσόντα ανεξάρτητα από την ηλικία αποφοίτησης από το σχολείο και είναι πιθανότερο να χαρακτηριστούν ως «εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης» (NEET -Not in Education, Employment or Training). Ωστόσο, αυτό εξαρτάται από τις ομάδες μαθητών που περιλαμβάνει η κατηγορία των μαθητών με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Ορισμένες χώρες ερμηνεύουν ευρύτερα την κατηγορία των μαθητών με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, που περιλαμβάνει τους μαθητές που αντιμετωπίζουν προβλήματα απόδοσης στο σχολείο, ενώ άλλες χώρες περιορίζουν τον όρο σε όσους αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες. Είναι επίσης εμφανές ότι ορισμένες κοινωνικές ομάδες είναι δυσανάλογα πιο πιθανό να αναγνωριστούν ως μαθητές με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται εκείνες που προέρχονται από εθνοτικές μειονότητες, χαμηλή κοινωνικοοικονομική κατάσταση ή μειονεκτικό υπόβαθρο. Αυτό υπενθυμίζει ότι οι μαθητές με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες δεν συνιστούν μια ομοιογενή ομάδα και έχουν ξεχωριστές μαθησιακές και κοινωνικές ανάγκες.

Χρειάζεται προσοχή σε σχέση με την ερμηνεία του όρου «επαρκές προσόν» και ποιες μορφές απασχόλησης ή περαιτέρω εκπαίδευσης προβλέπονται. Υπάρχουν στοιχεία σχετικά με συγκεκριμένες ομάδες μαθητών με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες με προκαθορισμένες οδούς μετάβασης μεταξύ δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που εστιάζουν σε συγκεκριμένα προσόντα, ανεξάρτητα από τις ικανότητες ή τις φιλοδοξίες των μαθητών. Αυτό τους οδηγεί να εγκαταλείψουν την εκπαίδευση χωρίς τα κατάλληλα προσόντα για να εργαστούν σε μεταγενέστερο στάδιο ή τους οδηγεί να εγκαταλείψουν πριν αποκτήσουν προσόντα. Σύμφωνα με αρκετές μελέτες, έχει διαπιστωθεί ότι οι μαθητές με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες θεωρούν τη μετάβαση πιο δύσκολη από τους συμμαθητές τους και αυτό οδηγεί σε αυξημένο κίνδυνο πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης ή χαμηλότερα επίπεδα προσόντων.

Ο ορισμός της ΕΕ για την ΠΣΕ που χρησιμοποιείται από τη Eurostat φαίνεται επίσης ότι είναι ένας λειτουργικός ορισμός, καθώς απαιτεί την ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Πλαίσιο 1).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζει ως άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο τα άτομα ηλικίας 18-24 ετών που έχουν ολοκληρώσει το πολύ έως και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και δεν παρακολουθούν πλέον προγράμματα εκπαίδευσης ή κατάρτισης.

Επομένως, τα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο είναι εκείνα που έχουν ολοκληρώσει μόνο την προσχολική, την πρωτοβάθμια, την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή κάποιο σύντομο πρόγραμμα της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διάρκειας μικρότερης των 2 ετών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011).

Πλαίσιο1. Ορισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης που χρησιμοποιείται από τη Eurostat

Ο ορισμός της Eurostat αποτελεί μια ρεαλιστική λύση για την αντιμετώπιση των διακυμάνσεων στη μέτρηση της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης σε όλα τα κράτη μέλη με τη θέσπιση ενός κοινού μέτρου για την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το πλεονέκτημα είναι ότι μεμονωμένα κράτη μπορούν να μετρήσουν τον αντίκτυπο των μέτρων που λαμβάνουν για να μειώσουν την ΠΣΕ. Ωστόσο, ορισμένα κράτη μέλη θεωρούν ότι η ΠΣΕ υποδηλώνει την έξοδο από την εκπαίδευση πριν ολοκληρωθεί η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ άλλα ότι χαρακτηρίζει την εγκατάλειψη του σχολείου χωρίς επαρκή προσόντα. Για να περιπλέξουμε περαιτέρω τη σύγκριση, κάθε χώρα προβλέπει διαφορετικά προσόντα που πρέπει να έχουν αποκτηθεί κατά την ολοκλήρωση της σχολικής φοίτησης και διαφορετικά ποσοστά μαθητών που αναμένεται να τα αποκτήσουν. Το 2003, το Συμβούλιο Υπουργών Παιδείας της ΕΕ τόνισε τη σημασία της ανάγκης επαρκών προσόντων για την «εξασφάλιση της πλήρους απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής» (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2003, σελ. 4). Οι προσπάθειες για την επίτευξη κοινής δράσης περιπλέκονται από το γεγονός ότι οι διάφορες διοικήσεις προτιμούν να χρησιμοποιούν διαφορετικούς ορισμούς για τους δικούς τους σκοπούς. Συνεπώς, δεν χρησιμοποιούν όλα τα κράτη μέλη τον ορισμό της Eurostat.

Ένα άλλο πρόβλημα που προκύπτει συνίσταται στο να «μην παρακολουθεί πλέον κάποιος κανένα πρόγραμμα εκπαίδευσης και κατάρτισης». Η έννοια αυτή είναι παρόμοια με αυτή της κατηγορίας NEET, η οποία χρησιμοποιείται σε πολλά κράτη μέλη. Ωστόσο, ενώ μπορεί να υπάρχει επικάλυψη μεταξύ του πληθυσμού NEET και της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης, οι έννοιες δεν είναι ακριβώς οι ίδιες. Η κατηγορία NEET επίσης παρουσιάζει προβλήματα ορισμού και ορισμένες χώρες έχουν υποδιαίρεσεις της κατηγορίας NEET.

Σε διάφορα κράτη μέλη παρατηρούνται σαφείς δυσκολίες στον ορισμό της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης. Ωστόσο, ο γενικός στόχος της μείωσης των ποσοστών πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης μεταξύ όλων των μαθητών υποστηρίζεται από την προσπάθεια να υπάρξει ένα κοινό μέτρο για τον υπολογισμό των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο. Αυτός ο τρόπος καθορισμού της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης την παρουσιάζει ως αποτέλεσμα. Αποτελεί ένα μέτρο του αριθμού των μαθητών που εγκαταλείπουν την εκπαίδευση. Κατά συνέπεια, ο ορισμός δεν εξηγεί γιατί την εγκαταλείπουν. Η κατανόηση των λόγων για τους οποίους οι μαθητές εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση μπορεί να συμβάλει στην εφαρμογή πολιτικών και στη διαμόρφωση των μέτρων που πρέπει να ληφθούν.

Ομοίως, στη βιβλιογραφία χρησιμοποιούνται διάφοροι όροι για την ΠΣΕ, όπως «σχολική διαρροή», «σχολική απομάκρυνση», «σχολική αποτράβηξη», «εγκατάλειψη», «διακοπή φοίτησης», «απομάκρυνση από το σχολικό περιβάλλον», «μη συμμετοχή», «πρόωρη έξοδος» και «μη ολοκλήρωση». Οι όροι χρησιμοποιούνται με διαφορετικούς τρόπους και κάποιιοι συγγραφείς τους χρησιμοποιούν για να υποδηλώσουν την ΠΣΕ ως αποτέλεσμα. Άλλοι συγγραφείς χρησιμοποιούν τους όρους με τρόπο που υποδηλώνει ότι μπορεί να υπάρξουν διαφορετικές διαδικασίες μεταξύ διαφορετικών υποομάδων μαθητών που οδηγούν σε διαφορετικούς λόγους πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης. Αυτό σημαίνει ότι η ΠΣΕ είναι ένα πολύπλευρο φαινόμενο που απαιτεί τη λήψη διαφορετικών μέτρων για κάθε ομάδα μαθητών.

Η μοντελοποίηση της ΠΣΕ ως διαδικασίας που περιλαμβάνει ένα σύνθετο σύνολο αλληλεπιδρυσών δυνάμεων

Εάν η ΠΣΕ είναι το αποτέλεσμα διαφορετικών διαδικασιών που λειτουργούν με διαφορετικούς τρόπους για κάθε άτομο, τότε φαίνεται πιθανό ότι καμία ενιαία πορεία δράσης δεν θα οδηγήσει σε μείωση της ΠΣΕ. Είναι μάλλον απαραίτητο να εξεταστούν οι διαδικασίες που έχουν ως αποτέλεσμα ορισμένοι μαθητές να ολοκληρώσουν με επιτυχία την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ άλλοι όχι. Μια προσέγγιση που αποδείχθηκε χρήσιμη για να γίνει κατανοητή η πολυπλοκότητα ήταν η χρήση της Ανάλυσης Δυνάμεων Περιβάλλοντος (Force field Analysis), που επινοήθηκε από τον Kurt Lewin (1943). Το περιβάλλον ενός συγκεκριμένου μαθητή επηρεάζεται από διαφορετικές δυνάμεις. Κάποιες ωθούν τον μαθητή προς το επιθυμητό αποτέλεσμα της ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ άλλες δυνάμεις ωθούν προς την αντίθετη κατεύθυνση και οδηγούν προς την ΠΣΕ. Μπορεί κανείς να σκεφτεί τις δυνάμεις που ωθούν προς την ΠΣΕ ως ένα σύνολο κινδύνων που λειτουργούν στο επίπεδο της σχολικής οργάνωσης, του μαθητή ή της κατάστασης του μαθητή ή της αλληλεπίδρασης μεταξύ του μαθητή και του σχολείου. Η δεύτερη έκθεση ομαδοποίησε θεματικά τους παράγοντες κινδύνου γύρω από μια σειρά θεμάτων με διαφορετικά σημεία εστίασης (για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τους κινδύνους, ανατρέξτε στο προσάρτημα 1 του Ευρωπαϊκού Φορέα, 2017).

Στο επίπεδο της σχολικής οργάνωσης, περιελάμβαναν τα εξής: εστίαση στη σχολική πειθαρχία, εστίαση στον δάσκαλο, εστίαση στο πρόγραμμα σπουδών και εστίαση στο σχολείο στην τοπική κοινότητα. Όταν οι τομείς αυτοί δεν λειτουργούν σωστά, το συνολικό αποτέλεσμα είναι ότι το σχολείο ενεργεί με τέτοιο τρόπο ώστε να ωθεί τον μαθητή να απομακρυνθεί από την εκπαίδευση. Η υποκείμενη διαδικασία είναι γνωστή

ως **σχολική απομάκρυνση (push-out)**. Στο επίπεδο του μαθητή ή της κατάστασης του μαθητή, τα σημεία εστίασης περιλάμβαναν τα εξής: οικονομική εστίαση, οικογενειακή εστίαση, εστίαση στην απασχόληση, εστίαση στην υγεία και εστίαση στους συμμαθητές. Αυτές τείνουν να αποτελούν δυνάμεις που ωθούν το άτομο εκτός του σχολείου. Αυτή η διαδικασία είναι γνωστή ως **σχολική αποτράβηξη (pull-out)**. Τα σημεία εστίασης που αντικατοπτρίζουν την αλληλεπίδραση μεταξύ μαθητή και σχολείου αντανακλούν τους κινδύνους που έχουν ως αποτέλεσμα οι μαθητές να εγκαταλείψουν σταδιακά την εκπαίδευση. Η διαδικασία αυτή είναι γνωστή ως **εγκατάλειψη (fall-out)**. Αυτά περιλαμβάνουν τα εξής: εστίαση στην ακαδημαϊκή επιτυχία, εστίαση στην παροχή κινήτρων και εστίαση στο αίσθημα του ανήκειν στο σχολείο.

Συνειδητοποιώντας ότι εφαρμόζονται τρεις διακριτές διαδικασίες, με διαφορετικούς κινδύνους για κάθε άτομο, μπορούν να αναπτυχθούν δράσεις για τη μείωση της ΠΣΕ σε τρεις βασικούς τομείς:

- αυτές που οδηγούν στη βελτίωση του σχολείου·
- αυτές που σχετίζονται με τη βελτίωση της ζωής των μαθητών εκτός σχολείου·
- αυτές που στοχεύουν στη βελτίωση της ακαδημαϊκής επιτυχίας των μαθητών, των κινήτρων και του αισθήματος του ανήκειν στο σχολείο.

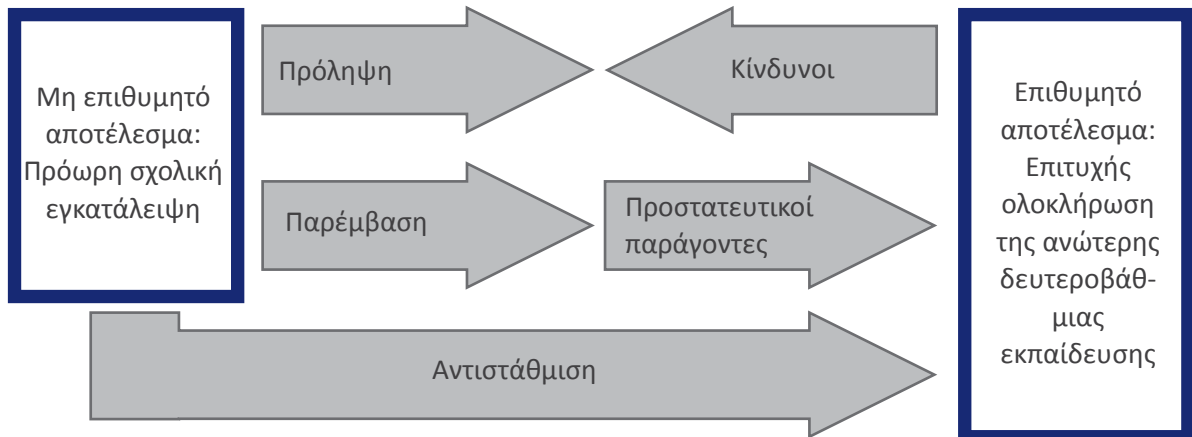
Ωστόσο, παρά τους παράγοντες κινδύνου, υπάρχουν μερικοί μαθητές που επιτυγχάνουν. Επομένως, πρέπει να υπάρχει ένα σύνολο προστατευτικών παραγόντων που να λειτουργούν προς την αντίθετη κατεύθυνση. Για παράδειγμα, για ορισμένους μαθητές με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες αυτό μπορεί να είναι μια ενταξιακή σχολική δεοντολογία, η οποία βασίζεται στις καλές σχέσεις μεταξύ δασκάλων και μαθητών· η εστίαση σε ένα πρόγραμμα σπουδών που ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μαθητών· η εμπλοκή των γονέων που υποστηρίζουν το σχολείο και συμβάλλουν στην παροχή κινήτρων στους μαθητές μέσω της ενθάρρυνσης και επαρκείς οικονομικοί πόροι για την οικογένεια, ώστε ο μαθητής να είναι σε θέση να συνεχίσει την εκπαίδευσή του.

Είναι θεωρητικά δυνατό να παρακολουθούνται, για κάθε μεμονωμένο μαθητή, οι κίνδυνοι και οι προστατευτικοί παράγοντες και, στη συνέχεια, να γίνεται κατανοητή η πιθανότητα ΠΣΕ. Σε επίπεδο πληθυσμού, φαίνεται ότι η κατανόηση των ενεχόμενων κινδύνων και προστατευτικών παραγόντων θα οδηγήσει στη λήψη μέτρων σε διάφορα επίπεδα (εθνικό, σχολικό, οικογενειακό, ατομικό). Στα έγγραφα πολιτικής της ΕΕ, τα είδη των πιθανών μέτρων ομαδοποιούνται στις κατηγορίες της πρόληψης, της παρέμβασης ή της αντιστάθμισης. Κάθε συγγραφέας χρησιμοποιεί τους τρεις αυτούς όρους διαφορετικά. Στην παρούσα έκθεση νοούνται ως εξής:

- Η πρόληψη θα πρέπει να αφορά την πρόβλεψη κινδύνων και τη λήψη μέτρων πριν προκύψουν.
- Η παρέμβαση δέχεται ότι οι κίνδυνοι εξακολουθούν να υφίστανται, αλλά στη συνέχεια προσπαθεί να τους ξεπεράσει ή να ενισχύσει τους προστατευτικούς παράγοντες.
- Η αντιστάθμιση αφορά την κατάσταση στην οποία η εκπαίδευση δεν είχε το προβλεπόμενο αποτέλεσμα και παρέχει μια δεύτερη ευκαιρία μάθησης ή αυξάνει τις ευκαιρίες για δια βίου μάθηση.

Η αλληλεπίδραση των κινδύνων, των προστατευτικών παραγόντων, της πρόληψης, της παρέμβασης και της αντιστάθμισης μπορεί να παρουσιάζεται σε ένα μοντέλο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί τοπικά ή σε εθνικό επίπεδο για τη χαρτογράφηση των συγκεκριμένων υφιστάμενων δυνάμεων και των δράσεων για την αντιμετώπιση της ΠΣΕ. Το μοντέλο αυτό παρουσιάστηκε στη δεύτερη έκθεση και αναπαράγεται εδώ ως Σχήμα 1.

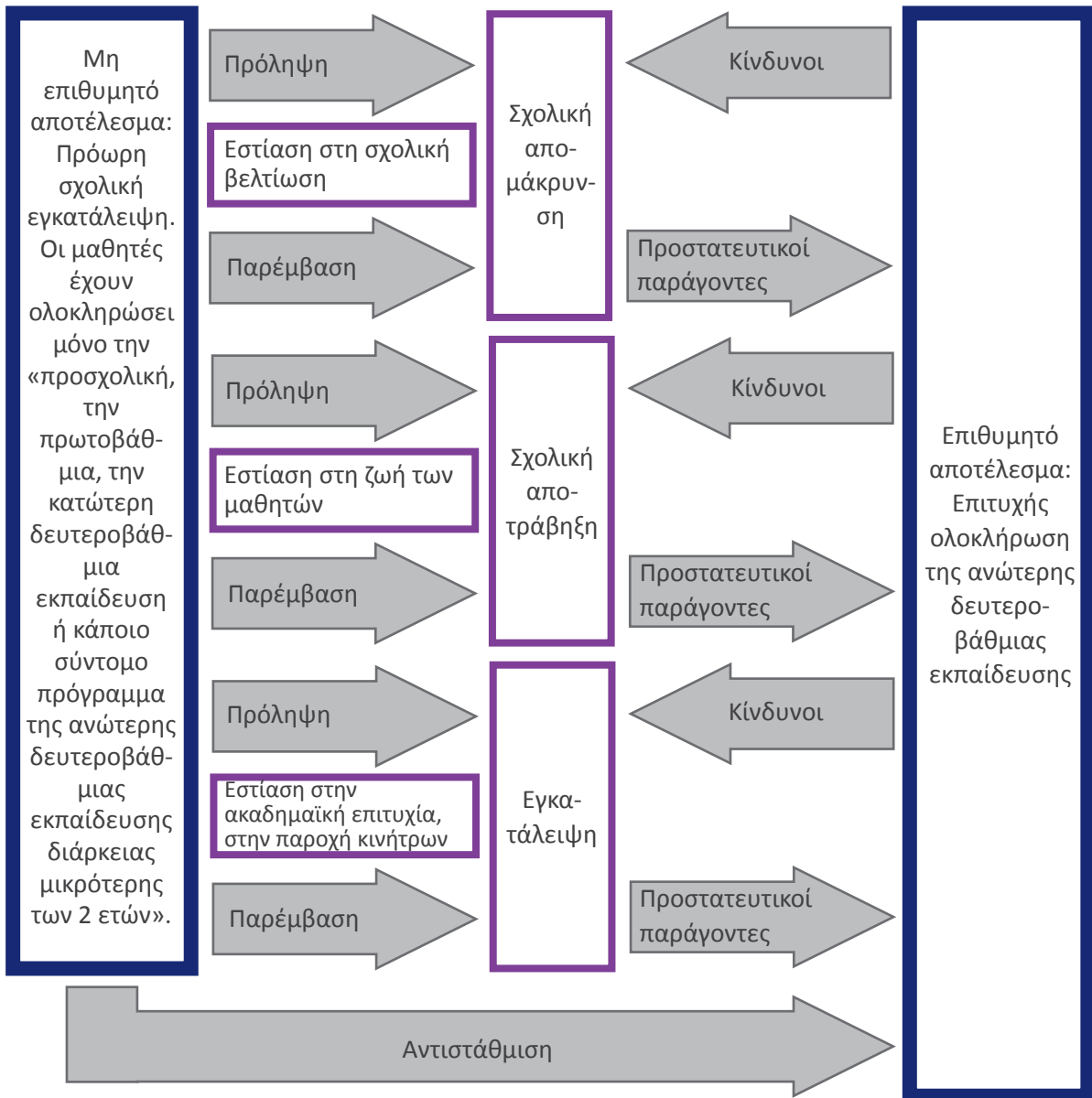

Σχήμα 1. Συγκλίνουσες και αποκλίνουσες δυνάμεις σε σχέση με την ΠΣΕ (Πηγή: Ευρωπαϊκός Φορέας, 2017, σ. 20)

Όπως έχει ήδη εξηγηθεί, υπάρχουν διαφορετικές διαδικασίες (σχολική απομάκρυνση, σχολική αποτράβηξη και εγκατάλειψη). Αυτές λειτουργούν σε διαφορετικά επίπεδα (σχολική οργάνωση, μαθητής ή κατάσταση μαθητή, αλληλεπίδραση μεταξύ μαθητή και σχολείου). Αυτό σημαίνει ότι το μοντέλο μπορεί να αναπαραχθεί για κάθε διαδικασία και επίπεδο.

Σχήμα 2. Μοντέλο δυνάμεων και διαδικασιών που εμπλέκονται στην ΠΣΕ (Πηγή: Ευρωπαϊκός Φορέας, 2017, σ. 22)

Το μοντέλο έχει σχεδιαστεί ώστε να είναι ευέλικτο και να ενθαρρύνει την περαιτέρω εξέταση των τριών κύριων διαδικασιών και των συναφών κινδύνων και προστατευτικών παραγόντων που σχετίζονται με το υπό εξέταση επίπεδο πολιτικής (διεθνής, εθνική,

τοπική ή σχολική). Αυτό μπορεί στη συνέχεια να οδηγήσει σε μια σειρά προσαρμοσμένων δράσεων που έχουν: ευρύτερη κοινωνική εστίαση σε θέματα που επηρεάζουν τη ζωή των μαθητών· εστίαση στη σχολική βελτίωση ή μεμονωμένη εστίαση στην ακαδημαϊκή επιτυχία, τη βελτίωση της παροχής κινήτρων και τη βελτίωση της συμμετοχής στην εκπαίδευση.

Ενώ το μοντέλο ενθαρρύνει την περαιτέρω εξέταση κάθε μίας από τις τρεις διαδικασίες της σχολικής απομάκρυνσης, της σχολικής αποτράβηξης και της εγκατάλειψης, αυτό δεν σημαίνει ότι κάθε μαθητής υπόκειται σε μία μόνο διαδικασία. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με τη μελέτη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2011), στην οποία επισημαίνονται ξεχωριστές υποομάδες μαθητών. Ένας μαθητής μπορεί να υποβληθεί σε μια περίπλοκη αλληλεπίδραση και των τριών διαδικασιών κατά τη διάρκεια της ζωής και της εκπαίδευσής του (για παράδειγμα, ανατρέξτε στο έγγραφο του Ευρωπαϊκού Φορέα, 2017, σελ. 23).

Η παρούσα συνοπτική έκθεση συμφωνεί με την άποψη του Coffield (1998) ότι είναι πιο σημαντικό να επικεντρωνόμαστε σε δράσεις που σχετίζονται με την παρέμβαση και την πρόληψη και όχι με την αντιστάθμιση. Υπάρχουν, ωστόσο, ορισμένες εντυπωσιακές προσεγγίσεις για την αντιστάθμιση που βρίσκονται σε φάση ανάπτυξης, όπως το πρόγραμμα Youthreach στην Ιρλανδία, το οποίο φαίνεται να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μαθητών που δεν συμμετέχουν στη γενική εκπαίδευση. Άλλοι συγγραφείς αναφέρουν ότι η αντιστάθμιση μπορεί επίσης να είναι επωφελής για τους μαθητές που εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο ως αποτέλεσμα της σχολικής αποτράβηξης, εξαιτίας γεγονότων της προσωπικής τους ζωής. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν οικονομικούς λόγους, οικογενειακούς λόγους, υποχρεώσεις φροντίδας, σχέσεις ή γονικές ευθύνες.

Συστήματα παρακολούθησης και έγκαιρης προειδοποίησης

Ο ορισμός της ΠΣΕ σε σχέση με τα αποτελέσματα καθιστά ευκολότερη την παρακολούθηση σε όλα τα κράτη μέλη. Επιτρέπει την κατανόηση της συνολικής κλίμακας του προβλήματος και την αξιολόγηση των πολιτικών και των δράσεων. Αυτός ο απλός αριθμός υποδεικνύει ότι σε ολόκληρη την Ευρώπη η ΠΣΕ βρίσκεται σε πτώση και κινείται προς την κατεύθυνση επίτευξης του στόχου για το 2020. Ωστόσο, τα απλά συστήματα παρακολούθησης έχουν περιορισμένη αξία, δεδομένης της πολυπλοκότητας των διαδικασιών στις οποίες βασίζεται η ΠΣΕ. Δεν καθιστούν δυνατή την παρακολούθηση διαφόρων ομάδων μαθητών με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή εντός διαφορετικών περιοχών σε κάθε χώρα. Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τάσσεται υπέρ της ανάπτυξης ενός ευρέος φάσματος δεικτών, με πέντε βασικές χρήσεις των δεδομένων:

- έγκαιρη ανίχνευση των μαθητών που διατρέχουν κίνδυνο ΠΣΕ·
- καθορισμό κριτηρίων και δεικτών εκπαιδευτικής μειονεξίας·
- κατανόηση των λόγων της ΠΣΕ·
- χρήση δεδομένων σε διαφορετικά επίπεδα πολιτικής για την προώθηση και την καθοδήγηση της ανάπτυξης πολιτικής·
- παροχή της βάσης για την καθοδήγηση και υποστήριξη στα σχολεία.

Τα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης έχουν αναπτυχθεί για μαθητές με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που διατρέχουν κίνδυνο ΠΣΕ και εφαρμόζονται σε πολλές σχολικές περιφέρειες στις Ηνωμένες Πολιτείες. Παρόμοια συστήματα χρησιμοποιούνται στην Ευρώπη. Τα συστήματα αυτά περιλαμβάνουν γενικά γνωστικά και συμπεριφορικά μέτρα και επικεντρώνονται σε μεμονωμένους μαθητές με δυνατότητα βελτίωσης της υποστήριξης και μείωσης της επίδρασης της εγκατάλειψης. Ωστόσο, το σχήμα 2 δείχνει ότι απαιτείται ένας ευρύτερος συνδυασμός δεικτών για την κάλυψη των διαφορετικών τομέων εστίασης που σχετίζονται με τους διάφορους κινδύνους και τις διαδικασίες της σχολικής απομάκρυνσης, της σχολικής αποτράβηξης και της εγκατάλειψης, προκειμένου να υλοποιηθούν ενέργειες που σχετίζονται με την πρόληψη και την παρέμβαση. Ο συνδυασμός αυτός θα μπορούσε να οδηγήσει σε συστήματα παρακολούθησης που βασίζονται σε:

- Μέτρα παραγόντων σε εθνικό και εκπαιδευτικό επίπεδο, όπως τα ποσοστά ολοκλήρωσης του σχολείου, οι επιδόσεις ομάδων μαθητών με διαφορετικά βασικά χαρακτηριστικά, όπως αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, τα επίπεδα κοινωνικής ανισότητας και η κατάσταση της αγοράς εργασίας. Τα μέτρα αυτά παρέχουν μια εικόνα για το ευρύτερο κοινωνικό υπόβαθρο των μαθητών και αναδεικνύουν τις διαφορές μεταξύ των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων.
- Μέτρα τοπικής εστίασης και σχολικής εστίασης, όπως ατομικές σχολικές επιδόσεις, επίπεδα συμμετοχής, σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, ποιότητα διδασκαλίας και μάθησης, κατευθύνσεις και επιλογές σπουδών.
- Μέτρα με μεμονωμένη εστίαση, όπως αυτά που μετρούν τη συμμετοχή, τη σχολική εμπλοκή, τις συναισθηματικές επιδράσεις, τη γνωστική ικανότητα, τις επιδόσεις, τα κίνητρα, την αίσθηση του ανήκειν, τις αλλαγές στις ατομικές ή οικογενειακές συνθήκες και τις απόψεις και προσδοκίες του μαθητή.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Στη δεύτερη έκθεση (Ευρωπαϊκός Φορέας, 2017) περιλαμβάνονται συστάσεις για τους διαμορφωτές της πολιτικής. Οι συστάσεις αυτές είναι οι εξής:

1. Οι προσπάθειες πολιτικής που καταβάλλονται επί του παρόντος όσον αφορά την ΠΣΕ είναι πολλά υποσχόμενες. Οι προσπάθειες για τον σαφή καθορισμό της ΠΣΕ, για τη δημιουργία συστημάτων παρακολούθησης (σε εθνικό, τοπικό και ατομικό επίπεδο) που προσδιορίζουν την έκταση του προβλήματος και τις επιπτώσεις ενδεχόμενων παρεμβάσεων, καθώς και για την αξιοποίηση των ορισμών και των δεικτών στις διακρατικές συγκρίσεις, φαίνεται πως αποτελούν χρήσιμα βήματα. Βασικό καθήκον των διαμορφωτών της πολιτικής σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο είναι να επεκτείνουν αυτές τις προσπάθειες, έτσι ώστε όλες οι ευρωπαϊκές χώρες να έχουν την κατάλληλη βάση για να αναπτύξουν παρεμβάσεις πολιτικής.
2. Την ίδια στιγμή που διευρύνεται η κάλυψη των υφιστάμενων συστημάτων παρακολούθησης, είναι απαραίτητο να ανταποκρίνονται καλύτερα στην

πραγματικότητα της εκπαιδευτικής περιθωριοποίησης. Αυτό που είναι σημαντικό εδώ είναι να απομακρυνθούμε από τους μονομερείς ορισμούς και τους μεμονωμένους δείκτες. Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η σχέση μεταξύ της ΠΣΕ και άλλων μορφών μη βέλτιστων εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων, οι πολύπλοκες διαδικασίες μέσω των οποίων προκύπτει η ΠΣΕ και οι πολλοί τρόποι με τους οποίους διάφορες ομάδες και άτομα αντιμετωπίζουν τελικά την ΠΣΕ.

Αυτό είναι εφικτό εάν οι διαμορφωτές της πολιτικής καταβάλουν προσπάθειες για την ανάπτυξη πιο εξελιγμένων συστημάτων παρακολούθησης. Το ιδανικό θα ήταν τα συστήματα αυτά να καταγράφουν μια σειρά εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων (επιδόσεις, πρόοδος σε άλλες εκπαιδευτικές εμπειρίες, αποτελέσματα απασχόλησης κ.λπ.), να το πράττουν αυτό στο επίπεδο κάθε μεμονωμένου μαθητή και να είναι σε θέση να συνδέουν τα δεδομένα των αποτελεσμάτων με τα δεδομένα για το υπόβαθρο και τις εκπαιδευτικές εμπειρίες των μαθητών.

3. Η εξέλιξη των συστημάτων παρακολούθησης σε εθνικό επίπεδο αποτελεί τμήμα μόνο της λύσης. Τα διάφορα επίπεδα εκπαιδευτικών συστημάτων πρέπει να είναι καλά ενημερωμένα για το τι συμβαίνει στους μαθητές για τους οποίους είναι υπεύθυνα. Συγκεκριμένα, τα σχολεία πρέπει να γνωρίζουν τι συμβαίνει με τα άτομα – ποιους κινδύνους αντιμετωπίζουν, ποια εκπαιδευτικά αποτελέσματα επιτυγχάνουν και πώς αντιδρούν στις παρεμβάσεις. Κατά συνέπεια, οι διαμορφωτές της πολιτικής πρέπει να στηρίξουν τα σχολεία και τα άλλα συστήματα να δημιουργήσουν και να χρησιμοποιούν τα δικά τους συστήματα παρακολούθησης. Σε πολλά σχολεία είναι ήδη διαθέσιμα τα απαραίτητα δεδομένα, αλλά ενδέχεται να είναι διάσπαρτα σε διαφορετικά σημεία και να έχουν πρόσβαση σε αυτά διάφοροι εκπαιδευτικοί και άλλοι επαγγελματίες. Ως εκ τούτου, αυτό που πρέπει να γίνει πρωτίστως είναι η αντιπαραβολή και η υποστήριξη των σχολείων στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο μπορούν να χρησιμοποιήσουν καλύτερα τα δεδομένα που έχουν ήδη στη διάθεσή τους.

4. Τα συστήματα παρακολούθησης έχουν αξία μόνο εάν αποτελούν τη βάση για αποτελεσματικές παρεμβάσεις. Τα ερευνητικά πορίσματα είναι σαφή ότι οι παρεμβάσεις αυτές πρέπει να είναι ευρείας κλίμακας. Οι μονομερείς παρεμβάσεις που αναλαμβάνονται μόνο όταν ο κίνδυνος ΠΣΕ της είναι υψηλός πιθανότατα να μην επαρκούν για τη σημαντική μείωση των ποσοστών ΠΣΕ ή για τη σύνδεση οποιασδήποτε μείωσης με την ουσιαστική βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων. Οι παρεμβάσεις πρέπει να καλύπτουν ολόκληρη τη διάρκεια του βίου των μαθητών, να περικλείουν όλες τις πτυχές της εκπαιδευτικής τους εμπειρίας και να εκτείνονται πέρα από τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα στο οικογενειακό και κοινωνικό τους υπόβαθρο που εκθέτει τους μαθητές σε κίνδυνο. Πρέπει να περιλαμβάνουν παρεμβάσεις όταν οι κίνδυνοι καθίστανται εμφανείς, αλλά και προληπτικά μέτρα για την αντιμετώπισή τους σε περίπτωση που προκύψουν.

Η ενσωμάτωση και η συγκέντρωση τέτοιων παρεμβάσεων αποτελούν μείζονες προκλήσεις για τους διαμορφωτές της πολιτικής. Στόχος του μοντέλου που έχει αναπτυχθεί είναι να προσφέρει ένα εννοιολογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορούν να

αναπτυχθούν παρεμβάσεις. Είναι ωστόσο σαφές ότι υπάρχουν πολλές πτυχές της εκπαιδευτικής πολιτικής και της ευρύτερης κοινωνικής πολιτικής που εμπλέκονται στην αντιμετώπιση της ΠΣΕ. Ο συντονισμός μεταξύ των διαφόρων τμημάτων των υπουργείων συνιστά τεράστια πρόκληση. Ωστόσο, η πρόκληση αυτή μπορεί να μειωθεί με την εφαρμογή πολιτικής για τη μείωση της ΠΣΕ, στο πλαίσιο ευρύτερων πολιτικών προσπαθειών για τη βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων και τη μείωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και της περιθωριοποίησης. Η μείωση της ΠΣΕ δεν αποτελεί απλώς μια *άλλη πολιτική προτεραιότητα*, αλλά αποτέλεσμα αυτών των ευρύτερων πολιτικών δράσεων.

Συγκεκριμένα, μπορεί να είναι σκόπιμο οι διαμορφωτές της πολιτικής να στρέψουν το επίκεντρο των προσπαθειών τους μακριά από την πρόληψη της ΠΣΕ ως μεμονωμένου αποτελέσματος μετρούμενου με βάση τα προσόντα ή/και τα σημεία εξόδου και προς την κατεύθυνση μιας πιο λειτουργικής κατανόησης του φαινομένου. Το βασικό ερώτημα, με άλλα λόγια, δεν είναι πόσοι νέοι εγκαταλείπουν το σχολείο πριν από ένα μάλλον απροσδιόριστο σημείο, αλλά πόσοι το εγκαταλείπουν προτού να αποκτήσουν τα εφόδια για να ανταπεξέλθουν στον κόσμο των ενηλίκων. Αυτό εγείρει θεμελιώδη ερωτήματα σχετικά με τους σκοπούς των εκπαιδευτικών συστημάτων και την αποτελεσματικότητά τους στην επίτευξη αυτών των σκοπών.

5. Ακριβώς όπως πρέπει να υπάρχουν συστήματα παρακολούθησης σε όλα τα επίπεδα των εκπαιδευτικών συστημάτων, πρέπει επίσης να αναπτυχθούν αποτελεσματικές παρεμβάσεις σε όλα τα επίπεδα, και κυρίως στα σχολεία. Οι μεμονωμένες εθνικές πρωτοβουλίες πιθανόν να μην είναι τόσο αποτελεσματικές, εκτός εάν ενταχθούν στις προσπάθειες βελτίωσης της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας όλων των επιπέδων του εκπαιδευτικού συστήματος και των προσπαθειών σε τοπικό επίπεδο, στο σχολείο και στην τάξη, ώστε να εξασφαλισθεί ότι όλοι οι μαθητές έχουν ουσιαστικές ευκαιρίες να επιτύχουν. Ως εκ τούτου, βασικό καθήκον των διαμορφωτών της πολιτικής είναι να υποστηρίξουν τα σχολεία και άλλα συστήματα στην εκπλήρωση αυτού του καθήκοντος.

6. Η βάση τεκμηρίωσης στον τομέα των αναπηριών/ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών και της ΠΣΕ είναι πιο περιορισμένη από ό,τι θα έπρεπε. Ωστόσο, αυτό που δείχνει ανταποκρίνεται σε μεγάλο βαθμό στα στοιχεία από τη γενική εκπαίδευση. Οι διαμορφωτές της πολιτικής ορθώς αντιμετωπίζουν τους μαθητές με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ως ομάδα κινδύνου και διασφαλίζουν ότι υπάρχουν στοχευμένες παρεμβάσεις για τη διατήρηση αυτής της ομάδας στην εκπαίδευση. Ωστόσο, οι κίνδυνοι για την ομάδα αυτή δεν διαφέρουν σημαντικά από αυτούς για άλλες ομάδες και, ως εκ τούτου, πρέπει να συμπεριληφθούν στις γενικές παρεμβάσεις και πρακτικές και όχι να αντιμετωπίζονται ως μια εντελώς ξεχωριστή ειδική περίπτωση. Όπως είναι αναμενόμενο από τα στοιχεία σχετικά με την ΠΣΕ συνολικά, φαίνεται ότι τα καλής ποιότητας σχολεία που ανταποκρίνονται στα ατομικά χαρακτηριστικά και παρεμβαίνουν έγκαιρα σε μεμονωμένες δυσκολίες αποτελούν βασικούς παράγοντες για τη μείωση της ΠΣΕ. Εάν οι πρακτικές τέτοιων σχολείων θεωρείται ότι αποτελούν καθαρά ενταξιακές πρακτικές, τότε τα στοιχεία δείχνουν ότι η ανάπτυξη της ενταξιακής εκπαίδευσης μπορεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την ΠΣΕ μεταξύ των μαθητών με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Δύο εκθέσεις έχουν δημοσιευτεί στον ιστότοπο του Φορέα και τα πορίσματα έχουν παρουσιαστεί σε διεθνές συνέδριο για τους σχολικούς ψυχολόγους.

- Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση, 2016. *Early School Leaving and Learners with Disabilities and/or Special Educational Needs: A Review of the Research Evidence Focusing on Europe [Πρόωρη σχολική εγκατάλειψη και μαθητές με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες: ανασκόπηση των ερευνητικών στοιχείων με επίκεντρο την Ευρώπη]*. (A. Dyson και G. Squires, συντ.). Odense, Δανία

Η έκθεση αυτή παρουσιάζει τα πορίσματα μιας ανασκόπησης των ερευνητικών στοιχείων σχετικά με την ΣΣΕ στην Ευρώπη, με ιδιαίτερη αναφορά στους νέους που έχουν αναγνωριστεί ότι έχουν αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η ανασκόπηση επικεντρώνεται κυρίως σε δημοσιευμένο υλικό που αφορά άμεσα την κατάσταση που επικρατεί σε μία ή περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες και είναι διαθέσιμο στα αγγλικά. Ωστόσο, οι έρευνες που πληρούν αυτά τα κριτήρια είναι ελλιπείς. Συνεπώς, η ευρωπαϊκή ερευνητική βιβλιογραφία έχει συμπληρωθεί, όπου είναι απαραίτητο, από βιβλιογραφία από άλλα μέρη του κόσμου.

- Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση, 2017. *Early School Leaving and Learners with Disabilities and/or Special Educational Needs: To what extent is research reflected in European Union policies? [Πρόωρη σχολική εγκατάλειψη και μαθητές με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες: σε ποιον βαθμό αντικατοπτρίζεται η έρευνα στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης;]* (G. Squires και A. Dyson, συντ.). Odense, Δανία

Η έκθεση αυτή συνοψίζει τη βασική ερευνητική βιβλιογραφία σχετικά με τους μαθητές με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σχετικά με το φαινόμενο της ΠΣΕ και συγκρίνει τα πορίσματα και τις συνέπειές της στις θέσεις που υιοθετούνται στα έγγραφα πολιτικής της ΕΕ. Η ανασκόπηση οδηγεί σε συστάσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι διαμορφωτές της πολιτικής θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα το θέμα της ΠΣΕ, κυρίως επειδή επηρεάζει τους μαθητές με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

- Squires, G., 2017. *Early School Leaving and SEN: Understanding the literature and policy in Europe [Πρόωρη σχολική εγκατάλειψη και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες: κατανόηση της βιβλιογραφίας και της πολιτικής στην Ευρώπη]*. Άρθρο που παρουσιάστηκε στο Συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης Σχολικής Ψυχολογίας το 2017, στο Μάντσεστερ, Ηνωμένο Βασίλειο, Σάββατο 22 Ιουλίου 2017

Η ανάπτυξη του μοντέλου κατανόησης των διαδικασιών που οδηγούν στην ΠΣΕ παρουσιάστηκε σε μια διεθνή διάσκεψη για σχολικούς ψυχολόγους. Έτυχε ευρείας αποδοχής, με τους συμμετέχοντες να επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν το μοντέλο στα σχολεία.

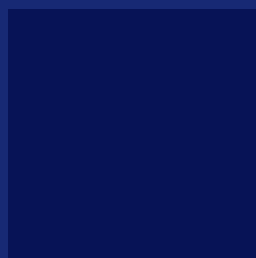

Γραμματεία:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Τηλ: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Γραφείο Βρυξελλών:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Τηλ: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org